

СИНТАКСИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОПОВІДНИЦЬКОГО ТЕКСТУ

Ципердюк Оксана,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, доцент,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,

oksana.tsyperdiuk@pnu.edu.ua

Християнська проповідь усе більше привертає увагу сучасних українських мовознавців (О. Петришиної, О. Зелінської, С. Кота, О. Кравцової, З. Куньч, О. Матушек, Ю. Олешко, М. Смирнової, Л. Халезової та ін.), які досліджують її в різних вимірах: історико-лінгвістичному, стилістичному, комунікативному, когнітивному, теолінгвістичному тощо.

Мета нашої розвідки – дослідити найбільш виразні синтаксичні особливості проповідницьких текстів на матеріалі богословської праці «Парафіяльна місія» єпископа Української греко-католицької церкви Григорія Хомишина [2].

О. Петришина виокремила такі синтаксичні ознаки церковної проповіді як підстилю релігійного стилю: «значна кількість риторичних запитань і вигуків, поєднання речень способом нанизування, інверсійний порядок слів, неповні та перервані речення, усталені звертання, особливості інтонування та ритмомелодики» [1, с. 8]. Ці риси загалом властиві й синтаксисові аналізованих проповідницьких текстів Г. Хомишина.

Мовлення проповідника звернене до вірян, тому Г. Хомишин зчаста використовує різнотипні звертання (*Знай, жінко, що твій чоловік є тобі головою; Всі підлегли, виконуйте послух для влади, але з розуму, з віри та совісті; Ей, сину, донько! Схаменися...* [2, с. 146, 345, 143]) та питальні речення (*Що треба робити, щоб успішно здійснити ці три справи?* [2, с. 53]), які активізують увагу слухачів, допомагають підтримувати зв'язок з аудиторією. Водночас звертання можуть ускладнювати питальні речення (*«Діти наші, сини і доньки, чому ви такі тверді серцем?»* [2, с. 370]), а останні – нанизуватися (*Для чого той бучок? Чи то потрібно для важності шлюбу?* [2, с. 147]).

Нерідко після нанизування запитань подано як відповідь окличні слова-речення, властиві розмовному мовленню: *«Що мають робити? Чи злоситися, опустити руки і повернутися до давнього життя та далі грішити? Ні!»* [2,

с. 447]. Використання питальних конструкцій на зразок *Діти наші, сини і доньки, чому ви такі тверді серцем?* [2, с. 370] замість наказових допомагають проповідникові пом'якшити повчальність викладу, налагодити зв'язок із вірними. На наш погляд, питальні речення є своєрідною рисою мовостилю місійних проповідей Г. Хомишина, зумовленою їхньою жанровою специфікою, впливом катехитичних текстів, де виклад у формі «питання – відповідь» є типовим і продуктивним: *Якою повинна бути сповідь? Найперше – повною* [2, с. 171].

Привертають увагу численні молитовні звертання до Бога, інших святих осіб, зчаста підсилені вигуками або частками, як-от: *О, наш найдорожчий Ісусе, ми припадаємо до твоїх стіп... ;...благаємо Тебе, Пресвята, ...* [2, с. 401, 35–36].

Окличні речення, у складі яких зчаста є вигуки та частки, надають мовленню емоційності, урочистості, підкреслюють ту чи ту важливу тезу: *І жиди стерегли дім пароха перед нападом християн! Чи це не скандал, чи це не ганьба! Ні, так не можу бути!; Так упокоритися міг Ісус Христос, Богочоловік!; О, справді, страшною є душа у стані гріха, жахливі наслідки і плоди отруєння душі гріхом!; Що за біль дошкуляє Ісусові!* [2, с. 437, 315, 106, 401]. Широко використовуються спонукальні речення, зокрема окличні: *Св. Йоане, Предтечо і Хрестителю Господній, заступися за нас; Померлі, вставайте на суд!* [2, с. 397, 124].

Експресію та емоційно-інтелектуальний вплив на слухачів посилюють речення з прямою мовою (*Один із сусідів вибіг на дорогу та й каже до нього: «Іване, не кричить, бо ксьондз стоїть на подвір'ї та все чує!»* [2, с. 107]), у тому числі алюзії (*Голос совісті завжди волав: «Каїне, де брат твій Авель?!»* [2, с. 107]) та цитати зі Святого Письма: *«Це сприятливий час, це нині день спасіння», – каже св. Ап. Павло (II Кор. 2)* [2, с. 53].

Отже, синтаксична організація проповідей великою мірою зумовлена усною формою їхнього функціонування (і відповідно впливом розмовного стилю) та жанрово-стильовими особливостями, що демонструють і тексти Г. Хомишина.

Список використаної літератури

1. Петришина О. І. Мова проповідей Йосифа Сліпого : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Івано-Франківськ, 2008. 20 с.
2. Хомишин Г. Парафіяльна місія. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 1999. 472 с.